den 7. November 1943.

NEUER WEG

Weissruthenische Wochenzeitung für den Bezirk Bialystok

PREIS 20 Pf.
ЦАНА 20 фнг.

НОВАЯ ДАРОГА

Беларуская тыднёвая газэта на Беластоцкую Акругу

Verlag: Sturmverlag G.m.b.H. Zweigniederlassung Bialystok, Langgasse 16.
Tel. 1020 Bankkonto Stadtsparkasse 700. Anzeigenpreise: z. Zt. ist die Preisliste 1 gültig.

Адрас рэдакцыі: Sturmverlag G.m.b.H. Zweigniederlassung Bialystok, Langgasse 16.
Tel. 1020 Банкконто Гарадзкая Каса Ашчаднасьці 700. Цана абвестак паводле п. л. 1.

№ 42. Беласток, 7 лістапада 1943 Год выданьня II.

Да нізоў

Трэба глянуць цьвяроза ў нашую беларускую сапраўднасьць, трэба рэальна ацаніць нашую работу й зрабіць пэўныя вывады, каб нашыя высілкі накіраваць у напрамку, найбольш карысным нацыянальнаму беларускаму руху. Важна заўсёды памятаваць, што беларускі рух — гэта выяўленьне сапраўдных імкненьняў беларускага народу. Дзеля гэтага кіраўнічыя адзінкі, якія рэпрэзэнтуюць гэты рух, павінны быць у сталай сувязі з народнымі гушчамі. Яны павінны ня толькі разумець і бачыць іх жыцьцё, але суцэльна ім жыць, каб сваім сьветлым розумам знаходзіць адпаведныя спосабы вырашаньня тых ці іншых праблемаў і накіроўваць волю народу на асягненьне намечаных мэтаў. Адарванасьць нашае інтэлігэнцыі ад народу была-б трагічным зьявішчам, бо прывяла-б да загубы нашае адраджэнскае справы.

У сягоньняшні мамэнт на арэне беларускага палітычнага жыцьця дзейнічае шмат людзей, якія, дзякуючы розным абставінам, падыходзяць да нашае нацыянальнае справы нярэальна, а часта шкодным спосабам. Маючы пэўны сьветапагляд і ідэалёгію, яны лічаць, што гэтага ўжо хапае, каб яны маглі займаць кіраўнічыя становішчы ў беларускім руху й аўтарытэтна вырашаць праблемы нашага нацыянальнага жыцьця. Пры гэтым яны часта, дзякуючы свайму кабінэтнаму падыходу да справы, ня бачаць, што сваёй, здавалася-б, ідэалістычнай дзейнасьцю шкодзяць практычна нашаму руху. Мы, ясна, ня маем на ўвазе тых прахадзімцаў, якія грэюць рукі на беларускай справе і якіх не сягоньня, заўтра зьмяце наш народны рух.

Закранутае намі пытаньне зьяўляецца, сапраўды, вельмі важным. Кіраўнікі беларускага адраджэнска-вызвольнага руху павінны сур'ёзна думаць аб тым, каб іх спосабы працы найляпей адпавядалі непасрэдным інтарэсам нашых народных масаў.

Мы маем сягоньня надзвычай вялікія магчымасьці арганізаваньня нашага народу. Аднак, не заўсёды гэтыя магчымасьці належна намі выкарыстоўваюцца. Чатскова на перашкодзе гэтаму стаяць абставіны ваеннга часу. Нельга, аднак, заўсёды апраўдывацца гэтым. часта з боку нашае інтэлігэнцыі праяўляецца слабасьць волі й за малая актыўнасьць. Інтэлігэнцыя кожнага народу павінна быць прыкладам адданасьці яго нацыянальным імкненьням і яго арганізуючай сілай. Толькі тады яна можа апраўдаць свой назоў і становішча і выпаўніць свае заданьні перад народам, каб мець права вырашаць яго нацыянальна-грмадзкія справы і быць яго правадыром. Наша вёска ня мае яшчэ сягоньня адпаведнага кіраўніцтва, яна прадстаўляе сабой часта сумны абраз, які характарызуе адсутнасьць грамадзкае спаянасьці.

Гэта якраз сьведчыць аб тым, што нашая інтэлігэнцыя не заўсёды ўмее належна наладзіць грамадзка-нацыянальную працу, дзякуючы чаму адрываецца ад нізоў і дае магчымасьць нашым ворагам праводзіць сваю праступніцкую работу. Народ наш чакае, калі прыдуць да яго сапраўдныя, шчырыя яго прыяцелі і дапамогуць яму пазбыцца варожае атруты. Нашым заданьнем зьяўляецца апраўдаць гэтыя чаканьні й памагчы яму хутчэй узыйсьці на шлях змаганьня й працы за сваё нацыянальнае вызваленьне й культурнае будаўніцтва.

Нашая інтэлігэнцыя зьвязана тысячнымі ніцямі з народам, з якога яна вышла, крывёй і целам якога яна зьяўляецца. Мы пэўны дзеля гэтага, што наша інтэлігэнцыя будзе заўсёды стаяць на варце сапраўдных інтарэсаў нашага народу. Каб гэта дапяць, яна мусіць заўсёды знаходзіць спосабы практычнага ажыцьцяўленьня сваіх ідэяў. Бо-ж яе ідэі — гэта выражэньне імкненьняў беларускага народу, і яны заўсёды будуць для яго зразумелым і пры наяўнасьці цеснага ўзаемнага супрацоўніцтва. Гэта асабліва важна цяпер, калі вырашаецца справа зьдзейсьненьня нашых нацыянальных ідэалаў і калі мы сапраўды можам выкаваць лепшую долю нашаму гаротнаму народу.

Прыкладам для нас можа быць нацыянал-сацыялістычны рух у Нямеччыне, які асягнуў свае мэты таму, што апанаваў да самых нізоў увесь нямецкі народ. Беларускі нацыянальна-вызвольны рух таксама станецца магутным тады, калі яго ідэя пранікае ў самую народную гушчу й станецца яе кіруючай сілай у штодзённай працы й штодзённым змаганьні.

Калі кожны наш селянін будзе сьвядома ўдзельнічаць у нашай нацыянальна-вызвольнай працы, калі ён будзе сьвядомым сябрам нашае вялікае беларускае сям'і, калі ён будзе вышэй за свае ўласныя, эгаістычныя справы стаўляць агульнае дабро, тады наш народ падымецца сапраўды на ўзровень дасьпелага нацыянальна народу.

Дзеля гэтага, не пакладаючы рук, мы павінны яшчэ з большай энэргіяй вясьці нашу вялікую й адказную працу з народам.

Толькі пры шырокай і найбольш цеснай лучнасьці з народам мы выканаем нашае заданьне і здабудзем нашай Бацькаўшчыне Сьветлае Заўтра.

Да нізоў! І. Т.

ЧЫТАЙЦЕ СЯГОНЬНЯ Ў НУМАРЫ

Вайна

Цяжкія, заўзятыя баі на Ўсходнім фронце прадаўжаюцца далей. Аднак, яны характарызуюцца ўжо новым мамэнтам — частымі контратакамі нямецкіх аддзелаў. Нямецкае камандаваньне, відаць, ужо пачало пераходзіць ад манэўрава-абароннае вайны да вайны афэнзыўнае. Бальшавікі, панёсшы вялізарныя страты, пачынаюць слабнуць у сваіх атаках.

У вапошніх днёх нямецкія аддзелы, пасьля заканчэньня сваімі контр-атакамі абаронных баёў у Дняпроўскім загібе каля Кіраваграду, перанясьлі пункт цяжару абаронных баёў у раён Крывога Рогу. Нямецкія танкавыя аддзелы заатакавлі з тылу і з бакоў ворага, які імкнуўся заняць гэты прамысловы горад. Шмат бальшавіцкіх аддзелаў было адрэзана ад іх тылоў і зьнішчана. Прыгэтым было занята, або зьнішчана 377 танкаў, 370 цяжкіх і лёгкіх гарматаў, некалькі сот кулямётаў, гранатамётаў, процітанкавых ружжаў і шмат іншага ваеннага матарыялу. У гэты лік ня ўходзяць страты бальшавікоў, спрычыненыя ім нямецкім баявым лятунствам. Бальшавіцкія людзкія страты забітымі й палоннымі складаюць звыш 4.000 чалавек.

Каб дапамагчы сваім моцна пабітым аддзелам каля Крывога Рогу, бальшавікі намагаліся праводзіць адцягаючыя атакі на паўдзённым фронце, асабліва на Крыму. Вораг прабаваў высадзіцца на абодвух бакох гораду Керч. Паўночная частка гэтага дэсанту была поўнасьцю зьнішчана, а паўдзённая адкінутая на ўзьбярэжжа праліву; баі тут прадаўжаюцца.

У Нагаеўскіх стэпах бальшавікі намагаліся асягнуць берагі паўдзённага Дняпра. Дзякуючы таму, што тут няма дзе хавацца, нямецкае лятунства ў нізкім палёце спрычыніла ворагу вялікія страты сярод машыруючых калёнаў і транспартных самаходаў. Праўда, ім удалося асягнуць адно мясцовае ўкліненьне, але на ўсіх іншых адрэзках усе іх атакі былі з крывавымі для іх стратамі адбітыя. Таксама былі пасьпяхова адбітыя ўсе атакі бальшавікоў на поўдзень ад Запарожжа.

У Дняпроўскім загібе бальшавікі намагаліся таксама з вялікаю колькасьцю пяхоты й танкаў прарваць нямецкія пазыцыі. Спачатку ім удалося асягнуць адно мясцовае ўкліненьне. Нямецкія аддзелы зараз-жа перайшлі ў контратаку й зьліквідавалі гэтае ўкліненьне. Прыгэтым два бальшавіцкія танкі былі амаль поўнасьцю зьнішчаны, пакідаючы масу ваеннага матарыялу й звыш 40 разьбітых танкаў.

На паўночны захад ад Крэмянчугу нямецкія аддзелы некалькімі контр-атакамі зьліквідавалі бальшавіцкае прадмосьце на Дняпры й занялі свае ранейшыя пазыцыі.

На паўночны ўсход ад Кіева бальшавікі прабавалі йзноў наступаць. У цяжкіх баёх усе іх атакі былі адбітыя са стратай шматлікіх танкаў. Аб заўзятасьці баёў на гэтым адрэзку гаворыць тое, што толькі ў чатырох-дзённых баёх за адзін стратэгічна-важны пункт бальшавікі страцілі 1.300 забітых, 245 плонных, 5 танкаў, 22 гарматы, 21 процілятунскую гармату, 41 кулямёт, 128 аўтаматычных вінтовак і шмат іншага аружжа. Пасьля гэтага нямецкія аддзелы перайшлі ў контр-атаку й ачысьцілі мясцовасьць ад расьцярушаных бальшавіцкіх жаўнераў.

На паўдзённы-захад ад Гомэля бальшавікі дзякуючы хуткастрэльным гарматам і баявым самалётам, асягнулі мясцовае ўкліненьне. Нямецкія аддзелы зараз-жа перайшлі ў контр-атаку й звузілі гэтае ўкліненьне. Баі прадаўжаюцца.

На захад ад Крычава нямецкія аддзелы контр-атакай занялі вельмі важны пункт «Ветраковая гара». Гэтым яны значна палепшылі свае пазыцыі. Пры ліквідацыі другога ўкліненьня на гэтым адрэзку нямецкія аддзелы здабылі 78 кулямётаў, 8 процілятунскіх ружжаў, 66 аўтаматычных вінтовак і шмат іншага ваеннага матарыялу. Бальшавікі страцілі прыгэтым звыш 500 забітых і 100 палонных жаўнераў. На захад ад Смаленску адбываюцца баі мясцовага значэньня. Большыя баі мясцовага значэньня адбыліся на паўдзённы захад ад Вялікіх Лукаў. Ранейшыя мясцовыя ўкліненьні былі контр-атакамі нямецкіх аддзелаў поўнасьцю зьліквідаваны. Прыгэтым было здабыта шмат ваеннага матарыялу. Таксама ўсе спробы бальшавікоў праламаць нямецкія пазыцыі на паўдзённы захад ад Нэвэлю, дзякуючы нямецкім контр-атакам, скончыліся поўнай няўдачай. На іншых адрэзках паўночнага фронту, асабліва на рэчцы Волхаў адбываліся слабыя баі мясцовага значэньня. За месяц кастрычнік баль-

(Працяг на 2-й бачыне).

Страйк 530 000 гарнякоў у ЗША

Паводле паведамленьняў швэдзкіх газэтаў, у паўночна-амэрыканскіх вугляных шахтах застрайкавала 530 000 рабочых. Джон Левіс і іншыя сябры саюзу пастанавілі падтрымоўваць дамаганьні і ў ніякім выпадку не распачаць працы, паводле жаданьня ўраду. Больш таго, пастаноўлена нават пашырыць існуючы страайк.

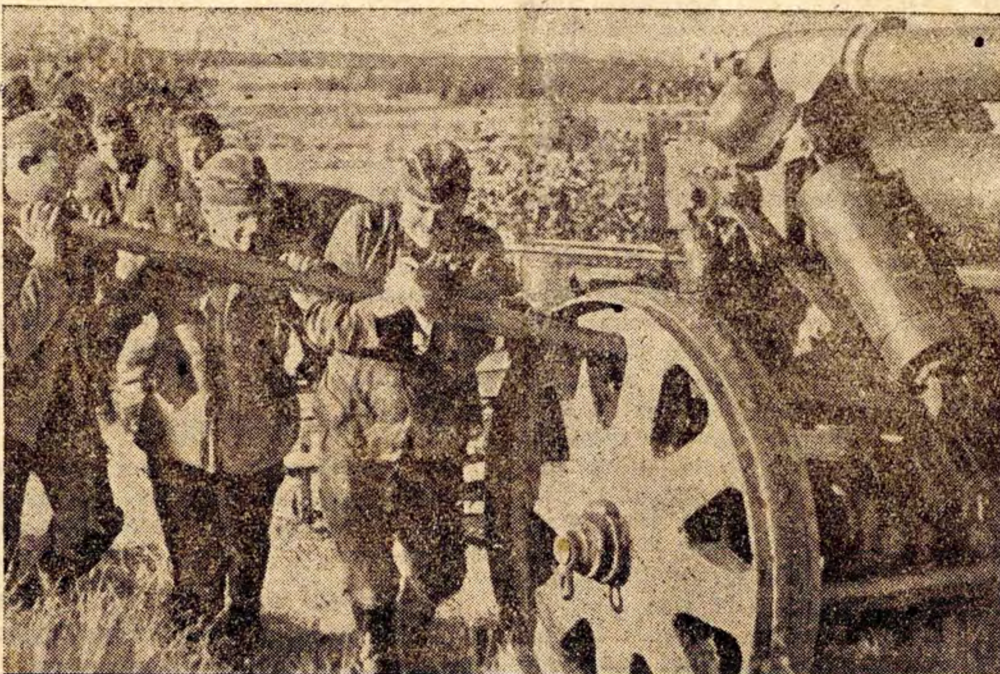
Чакаюць, што Рузвэльт застасуе рашучыя мерапрыемствы, каб закончыць страйк. Праўдападобна, ён выдасьць загад, каб заняць шахты войскам.

Галоўным сродкам Рузвэльта, паводле існуючых вестак, мае быць увядзеньне гумовых палак супроць гарнякоў. Гэткім чынам, Рузвэльт яшчэ раз мае магчымасьць даказаць, што азначае слова «вольнасьць». Побач з палітыкай, якая праводзіцца ў Індыі, паўночнай Афрыцы і г. д., становішча Рузвэльта становіцца зусім ясным.

У часе страйку прадбачацца агранічэньні ўжываньня электрыкі.

Страйк будзе разьвязаны вайсковай сілай

Як было прадбачана, Рузвэльт выдаў міністру ўнутранных справаў, загад выслаць вайсковыя аддзелы ў бастуючыя шахты, заняць іх і пачаць работу. Такім чынам, вырашаюцца падобныя праблемы ўрадам, які знаходзіцца на паслугах жыдоўскага капіталізму.

Артылерыя зьмяняе месца.
Сканцэнтраваным агнём яна нішчыць бальшавіцкія згрупаваньні. На здымку артылерыстыя суцольным высілкам перастаўляюць гармату.

„Я“

«Я», як мы ўсе ведаем, — гэта адна з літараў. Але ўжо тое, што яна стаіць аж пад канцом альфабэту, мусіць мець нейкае важнае значэньне. Сапраўды, гэта ня толькі літара, гэта цэлае паняцьце, вялікае, важнае паняцьце. Ад яго, можна сказаць, пачынаецца й канчаецца сьвет. Ад яго, можна сказаць, пачалася людзкая культура, на ім грунтуецца й трымаецца нашае асабістае й грамадзка-палітычнае жыцьцё. Першая істота, якая сказала: «я — чалавек», была пачаткам нашае культуры. Калі мы запытаемся нейкага нашага знаёмага: хто вы? — Ён можа сказаць: Я — Іван, Сьцяпан, Кастусь... Або: Я — беларус, немец, маскаль, паляк, француз... Можа даць нам гэты адказ ясна, рашуча й цьвёрда, а можа пры гэтым пажаць плячыма, некалькі разоў скрывіцца, папрабаваць «хітра» ўсьміхнуцца, на ўсе бакі аглянуцца, зрабіць з сябе заіку — я-я-я... Можа пачаць выкручвацца ад нас, як ад васеньняй мухі, робячы ўражаньне, што ён надта хітры: — Ну, ведаеце, вашае пытаньне надзвычай дзіўнае, незразумелае, ды нашто яно, я гэтым ня цікаўлюся, мая хата з краю... Адным словам, сапраўдны філязоф.

Тымчасам сягоньня за гэтае вось «Я» ідзе сусьветная вайна. Бо гэтае «Я» — ня толькі — Міхась, Кастусь, Янка і г. д., але гэтае «Я» таксама азначае — беларус, маскаль немец, паляк, жыда-бальшавік, плютакрат і г. д. Вось якое гэта вялікае «Я».

Бязумоўна, гэтае «Я» азначае ў жыцьці таксама «я — злодзей, разбойнік, забойца, надпальшчык» і г. д. Але гэта нас тут ня цікавіць. Нас цікавіць тут тое, што за гэтае «Я — беларус» — тысячы сыноў нашага народу злажылі свае голавы, або сядзелі гадамі ў падвалах польскае дэфэнзывы, або жыда-бальшавіцкага НКВД. Гэта нашыя гэроі, нашыя правадыры. Яны ня толькі паказвалі нам наш шлях, але яны адначасна будавалі яго, палівалі сваёй крывёй і засявалі сваімі думкамі, асьвятлялі сонцам сваёй душы сваіх ідэалаў. Іх «Я» было яснае й цьвёрдае, як граніт. Дзеля гэтага іх сьвет, іх цьвёрдасьць і рашучасьць запанавалі й цягнулі за сабою тысячы іншых сэрцаў беларускае моладзі Тысячы іншых «Я» фармаваліся ў «Я — беларус». Нашыя ворагі нераз імкнуліся іх зьнішчыць, зьдзекаваліся над імі й мучылі іх. Праўда, ім не ўдалося поўнасьцю зьнішчыць у сэрцах тысячаў найлепшых нашых братоў гэтае нашае нацыянальнае сьветлое — Я.

Што такое для нас нашае нацыянальнае Я? Гэта нашая гарачая, палкая любоў да нашых родных гоняў, сенажацяў, рэкаў, лясоў, да нашых родных вёсак, мястэчкаў, гарадоў, да нашых магілак нашых гэрояў, да нашае мілае маці — Радзімы. Мы Яе дзеці. Хто-ж з дзяцей ня любіць сваю родную, сваю найпрыгажэйшую матулю?! Яна нас корміць, апранае, даглядае. Дык, браты! Хто знойдзецца яшчэ сярод нас, хто-б з лёгкім сэрцам мог глядзець на тое, як нашыя ворагі ізноў імкнуцца закаваць у ланцугі нашую мілую Радзіму?! Гэта, хіба, — праступнік свайго народу! І, сапраўды, кожны сягоньня праступнік перад нашай Радзімай, хто сягоньня яшчэ не сказаў цьвёрда й ясна: Я — беларус! Я аддам усе свае сілы й усе свае здольнасьці на тое, каб наша маці — Беларусь магла быць сапраўды свабоднай.

Мы жывем сягоньня ў часы татальнае вайны. Сягоньня вырашаецца раз назаўсёды будучыня жыцьця народаў, а гэтым самым і нашае Бацькаўшчыны. Сягоньня дзеля гэтага кожны народ татальна напружвае ўсе свае сілы для асягненьня сваіх мэтаў. Тым больш мы, беларусы, мусім напружаць усе свае сілы. Гэта мы можам асягнуць толькі тады, калі наша нацыянальнае «Я» станецца агульным зьявішчам. Бязумоўна, гэта для нас, беларусоў, дзякуючы шматлікім правакатарам і прахадзімцам сярод нас, не такая прастая рэч. Але гэта ёсьць рэч, якую мы мусім асягнуць за кожную цану. Гэта ёсьць заданьнем усіх нацыянальна сьведамых і цьвёрдых беларускіх змагароў.

Наша Бацькаўшчына, наша будучыня вымагае ад нас. У залежнасьці ад таго, як мы гэта выканаем, будзе судзіць нас наша гісторыя.

Мы пэўны, што мы гэта выканаем. Мы пэўны, што наша Радзіма, наша любоў да Яе ўдзесяцярыць нашыя сілы ў гэтай сьветлай працы! Мы пэўны, што ў хуткай будучыні мы амаль ня знойдзем сярод нас нікога, хто-б цьвёрда, ясна й рашуча не сказаў: Я — Беларус!

Ул. Б.

ВАЙНА — працяг з 1-ай бач.

шавікі страцілі на Ўсходнім фронце 2795 танкаў і 1442 самалёты.

У паўдзённай Італіі, каля ракі Вольтурно, нямецкія аддзелы адбілі ўсе атакі англя-амэрыканцаў. Пазыцыі тут прабягаюць уздоўж італьянскага заходняга ўзьбярэжжа й з узгор'ем Матэзо. Падчас, калі вораг каля рэчкі Вольтурно заўзята наступае, далей на захад ён пасоўваецца вельмі асьцярожна. Мясцовае ўкліненьне на паўночны захад ад Капуі было акружана нямецкімі аддзеламі. Уздоўж Адрыятыцкага ўзьбярэжжа вораг прабаваў па дарозе Тэрмолі-Істоніо перайсьці рэчку Трыгнэр. Аднак, усе гэтыя спробы былі крывава для ворага адбітыя.

Нямецкае лятунства цяжка збамбардавала востраў Лерос. Некалькі ваенных караблёў было затоплена. На Міжземным моры было затоплена: 2 фрахтары на 4.500 БРТ, 1 транспартны карабель на 1.500 БРТ, 6 караблёў на 28.500 БРТ і 1 зьнішчальнік. Акрамя таго было цяжка пашкоджана: 3 ваенныя караблі, 1 крэйсар і 2 зьнішчальнікі. За мінулы месяц было затоплена: 52 гандлёвыя караблі на 301.700 БРТ, а 13 гандлёвых караблёў на 100.000 БРТ так цяжка пашкоджаны, што трэба лічыцца з іх стратай. Акрамя таго 27 гандлёвых караблёў на 170.000 БРТ пашкоджаны. 3 ваенных караблёў былі затоплены: 1 крэйсар, 11 зьнішчальнікаў, 2 старажавыя караблі й 4 хуткабежныя лодкі, а 5 крэйсараў, 7 зьнішчальнікаў і шмат іншых караблёў так цяжка пашкоджаны, што можна лічыцца з іх стратай.

Нямецкае баявое лятунства некалькі разоў збамбардавала Нэаполь і Лёндан.

Жыды дамагаюцца ўсяе Палестыны

Ангельскі высланьнік жыдоўскага сусьветнага кангрэсу склікаў спэцыяльную канфэрэнцыю ў Лёндане, на якой, ясна, жыды паабяцаюць саюзьнікам далёка йдучую дапамогу ў іх вайсковых высілках. Перадусім канфэрэнцыя лічыла неабходным выслаць тэлеграфічна спэцыяльнае прывітаньне маскоўскай канфэрэнцыі ў знак сваёй аднадумнасьці і саюзьніцтва. І бяз гэтага ўсім даўно вядома, што вайна, якую вядзе Лёндан, Вашынгтон і Масква, зьяўляецца вайной жыдоўства. Цікавейшымі зьяўляюцца таму дыскусіі, якія праводзяцца на канфэрэнцыі адносна ўзросту антысэмітызму ўва ўсіх частках сьвету. Гэта зьяўляецца аднэй з прычынаў, чаму жыды зараз звярочваюць асаблівую ўвагу на свае палестынскія пляны. Яны хочуць забясьпечыць сабе ў Палестыне апошняе схові шча. Таму яны робяць цяпер энэргічны націск на ўрады ў Вашынгтоне і Лёндане, каб яны аддалі жыдам усю Палестыну і гэтым зрабілі магчымым разьвіцьцё жыдоўскай палітыкі.

Лёндан сьцьвярджае дадзеныя з паведамленьняў Нямецкага Найвышэйшага Камандаваньня

Лёнданскае агенцтва Рэйтэр падало да ведама 26-га кастрычніка г. г. лічбу ангельскіх стратаў у часе начных налётаў на Нямеччыну. Гэта лічба раўняецца, паводле паведамленьняў брытанскага лятунства, 306 бамбавіком у месяцы жніўні г. г. у той час, калі ў справаздачы нямецкага найвышэйшага камандаваньня падаваўся толькі лік 241 зьбітых уначы самалётаў. З гэтага відаць, што ангельцы страцілі на 65 самалётаў больш, чым падало нямецкае камандаваньне. Гэта тлумачыцца тым, што для сьцьвярджэньня дадзеных нямецкіх сілаў проціпятунскай абароны існуюць яшчэ спэцыяльныя аддзелы-камісіі, ганчакоў і проціпятунскай артылерыі, і сьцьвярджаюць страту толькі тых зьбітых самалётаў, ад якіх знаходзяць рэшткі. Шмат самалётаў, як паказвае і справаздача агэнцтва Рэйтар, гіне пры паўторным лёце праз мора або пры прызямленьні.

Галодная рэвольта на Кіпры

Як паведамляюць з Нікозі, галоўнага гораду Кіпру, на востраве пачаліся галодныя бунты і забастоўкі ў вапошніх днях, дзеля таго, што цана на харчовыя прадукты паднялася страшэнна ў гору. Забастоўкі-пратэсты ахапілі працаўнікоў у важнейшых прадпрыемствах на востраве. Шмтлікія прадаўцы прымыкаюць да бастуючых. Як вынікае з сучасных жыцьцёвых абставінаў, цана на харчаваньне, вопратку й жыльлёвыя памешканьні, паднялася на 264, калі прымем у пачатку вайны 100. Заработная плата павышана толькі на 20 прац. Безадказнае кіраваньне ангельцамі, якое зусім не зважае на тое, каб унармаваць гэтыя цяжкія абставіны, у выніку прывяло да разрухаў. Ангельскія ўрады выступілі хутка супроць бастуючых, хочучы сілай іх перамагчы. Узмоцнены патрулі паліцыі й войска. Узьніклі паважныя сутычкі. Разрухі трываюць далей.

Масква вывучае камісараў для заняцьця Эўропы

Паводле паведамленьня фінскай газэты «Узі Суофі», нядаўна заснаваны ў Горкім і ў Тыфлісе школы для камісараў, якія зьяўляюцца доказам імкненьня савецкай палітыкі апанаваць Эўропу. У гэтых школах вывучаюцца бальшавіцкія ўрадаўцы для эўрапэйскіх паваенных краёў, якія апынуцца пад бальшавіцкай уладай. У Горкім вучацца кандыдаты для эўрапэйскіх краёў, а ў Тыфлісе — на Блізкі Ўсход.

Баўгарыя на варце

У мінулым тыдні адбылося ўрачыстае васеньняе паседжаньне баўгарскага сабраньня. Дзеля таго, што баўгарскі кароль яшчэ замалады, прамову меў прынц Кірыл, якая была падпісана рэгэнтамі й усімі міністрамі. У прамове гэтай ён зьвярнуўся да парляманту. «У замежнай палітыцы трэба ісьці ў напрамку захаваньня міру на Балканах, па ўгрунтаванай ужо палітычнай лініі. Мэтай яе зьяўляецца— стаць на варце баўгарскіх інтарэсаў і ўгрунтоўваць задзіночаньне баўгарскага народу, якое асягаецца з дапамогай вялікай Нямеччыны й ейных саюзьнікаў, а таксама вялікімі ахвярамі, якія панёс баўгарскі народ у змаганьні за нацыянальныя ідэалы. Урад будзе стаяць на старане ўнутранага супакою і праводзіць рашучыя мерапрыемствы супроць кожнае спробы, якая-б хацела гэты парадак нарушыць. Урад будзе яшчэ мацней праводзіць усе сацыяльныя мерапрыемствы, якія дагэтуль былі ўведзены. Асаблівую ўвагу трэба зьвярнуць на новыя абшары». Прамова канчаецца запэўненьнем, што ідэя памёршага караля будзе праводзіцца далей.

З УСЯГО СЬВЕТУ

◆ Агэнцтва Рэйтар мусіць прызнаць, што ў гошпіталях Калькуты знаходзіцца зараз больш за 10 000 ахвяраў голаду. Выпадкаў сьмерці за час ад 16-га жніўня да 21-га кастрычніка занатавана 3 259.

◆ Як падае лёнданскае інфармацыйнае бюро, губэрнатар Бэнгалі, Сэр Джон Гэрбэрт, падаў у адстаўку па прычыне дрэннага стану здароўя.

◆ Партугальская газэта перасьцерагае перад небясьпекай амэрыканскага імпэрыялізму. Злучаныя Штаты хочуць, піша газэта, высунуцца на месца Эўропы. Высадку амэрыканцаў у Паўночнай Афрыцы газэта трактуе, як гэтага разьвіцьця.

◆ Быўшы афіцэр брытанскай арміі засуджаны лёнданскім крымінальным судом на пяць гадоў прымусовых работаў за кражу паўтара мільёна картак на адзежу. У яго валізцы знойдзена $4^{1}/_{2}$ мільёнаў адрэзкаў гэтых картаў.

◆ Сакратарыят лігі італьянскіх жанчын выдаў адозву да ўсіх італьянак, каб яны выкарысталі ўплыў на сваіх мужоў, каб тыя зьяўляліся дабравольна ў службу Бацькаўшчыны.

◆ У паўночнай частцы фінскага ўсходняга фронту пануе ўжо глыбокая зіма. Сьнежныя буры ўтрудняюць усялякую дзейнасьць.

◆ Італьянскі ўрад пастанавіў сканфіскаваць маемасьць быўшага караля Віктара Эмануіла за ягоную здраду.

◆ Як падаецца ўрадава да ведама, Манджуко прызнала тымчасовы індускі ўрад.

◆ Субгас Хандра Бозэ паехаў у Токіо, дзе ён вёў перагаворы аб супрацоўніцтве і ўзаемным падтрыманьні паміж Японіяй і новым вольным індускім урадам.

◆ Сіямскі ўрад падаў да ведама, што на месца Бангкоку сталіцай Сіяму будзе зьяўляцца Пэчабук.

◆ Швэдзкі міністар юстыцыі даў дазвол на выдаваньне камуністычнай газэты «Наррскэнфлямман» ад 1 студня 1944 г. у Люлеі. Адказны радактар Форсбэрг выпушчаў газэту да гэтага часу ў Штокгольме.

◆ У Маскве выпаў ужо першы сьнег.

◆ Дзяржаўны міністар фон Рыбэнтроп прызнаў тэлеграфічна тымчасовы ўрад «Вольнай Індыі» і пажадаў яму аднячасова шчасьлівай будучыні.

◆ Турцыя сьвяткавала 20-ыя ўгодкі свайго існаваньня. З гэтай нагоды турэцкі міністар-прэзыдэнт Рараноглю меў прамову, у якой адзначыў, што дваццаць год таму назад Турцыя зьнішчыла няволю, здабыла вольнасьць і незалежнасьць і сталася раўнапраўнай нацыяй сьвету.

Выразкі з газэт

Янычарства

Як ведама з гісторыі, сваім часам тур... бяручы ў палон людзей, адбіралі ад іх дзяцей і ўзгадоўвалі ў дусе варожым для іхнага народу. Гэтыя турэцкія гадунцы рабіліся заўзятымі змагарамі за Турэччыну і біліся супроць таго народу, з якога паходзілі.

Яны называліся янычарамі.

Узгадаваньне моладзі ў дусе, варожым да свайго нацыянальнага, роднага, падобна да янычарскага, праводзілі ў адносінах да беларусоў і нашыя ворагі. Мы яшчэ памятаем, калі ў Заходняй Беларусі пад Польшчай з польскай школы дзеці выходзілі янычарамі ў вадносінах да свайго народу. Праўда, яны не называліся так, яны называлі сябе іншымі мянушкамі, як «праваслаўні поляцы», «бялорусіні-поляцы», «тутэйсі», а нават была тэндэнцыя ў некатарых палякоў называць такіх тыпаў «белапалякамі» ды іншымі адменьнікамі навачэснага янычарства.

Але найлепшымі майстрамі ў узгадаваньні навачэсных янычараў зьяўляюцца жыды з іхным марксызмам. Чалавек, які пераймаецца бальшавіцкай тэорыяй клясавага змаганьня, будзе з янычарскай заўзятасьцяй змагацца із сваімі нацыянальнымі братамі, якія, дзякуючы сваёй працы сумленнасьці, здолелі гаспадарска стаць самастойнымі.

Кожны бальшавік у вадносінах да свайго народу — гэта янычар жыдоўскае гадоўлі.

Мы, беларусы, мелі нагоду пабачыць і адчуць сваіх беларускіх янычараў. У Заходняй Беларусі, пад былой Польшчай, найбольшым ворагам беларушчыны быў якраз той, хто, паходзячы з сялянскай беларускай сям'і, пад уплывам польскага ўзгадаваньня, пачынаў чурацца ўсяго свайго роднага. Мала таго, ён ненавідзеў беларусоў, наагул не хацеў прызнаваць беларускага народу. Гэтым ён апраўдваў сябе, бо, прызнаючы беларускія імкненьні, ён мусіў-бы прызнаць сваю памылку, павінен-бы быў чуцца беларусом. Але яму не дазваляла ягоная янычарская душа. Ён, будучы рэнэгатам-адступнікам, пасьлядоўна адмаўляў усё беларускае ў іншых, як гэта ён зрабіў у вадносінах да самога сябе.

І вось, у Заходняй Беларусі найбольшымі нашымі нацыянальнымі ворагамі былі апалячаныя беларусы.

Але жыдом небясьпечна было, каб беларускі народ нацыянальна кансалідаваўся, таму іхная былая Менская цэнтраля пасылала юдавыя срэбнікі ў Заходнюю Беларусь, каб там разводзіць між беларусоў клясавае змаганьне — гэтае навачаснае янычарства.

Калі ў Заходняй Беларусі гэткае янычарства яшчэ было трохі прыдушанае няспрыяльнымі там дзяржаўнымі абставінамі, дык у гэтак званай Савецкай Беларусі яно мела поўны разгул. Там кожны, хто не паддаўся жыдоўскім уплывам, хто быў беларускім патрыётам, г. зн. любіў насампэрш сваю нацыю, свой народ, не засвойваючы жыдоўскага янычарскага ўзгадаваньня — прасьледваўся нават самай дзяржавай. Такі беларус называўся «нацдэмам» ці іншай якой бальшавіцкай мянюшкай.

Рэшткі янычарства мы яшчэ можам наглядаць дзе-ня-дзе і цяпер. Той з беларусоў, хто вышуквае яшчэ і цяпер у сваім народзе нейкіх кулакоў ці іншых «клясавых ворагаў» — ніхто іншы, як жыдоўскі янычар. Такі самы і той, хто пагарджае сваімі, хто ахвоча гаворыць чужой мовай там, дзе разумеюць ягоную беларускую і г. д.

Але найгоршыя тут бальшавіцка-жыдоўскія янычары, якія з падпольля перашкаджаюць адбудоўваць Беларусь і лятуцяць аб далейшай сваёй няволі ў жыдоўска-бальшавіцкім ярме.

Час беларусам пазбыцца ўплыву янычарства, ці то жыдоўскага, ці то польскага, ці то расейскага. Галоўнай нашай цяперашняй небясьпекай зьяўляецца янычарства бальшавіцка-жыдоўскае, бо яно, ахапіўшы цэлы азіяцка-расейскі ўсход, накаваўшы, дзякуючы нячуванай эксплёатацыі працоўных, вялізарную колькасьць зброі, пасоўваецца на Беларусь.

Перажываная намі вайна вызначыць долю нашага народу. Яна зробіць канцы розным відам янычарства ў беларускім народзе. Цяперашнія спрыяючыя абставіны для належнага нацыянальнага ўзгадаваньня, узгадаваньня ў любасьці да свае Бацькаўшчыны-Беларусі, выганяць із душаў беларускае моладзі ўсе варожыя чужацкія ўплывы. Беларускія нацыянальныя школы, — гэта гаранты належнага ўзгадаваньня новага пакаленьня Беларусі.

Нашая будучыня — гэта нашае вольнае беларускае жыцьцё ў сям'і вольных народаў Новай Эўропы. Вольнае жыцьцё беларусоў бяз уплываў якога-б там ні было янычарства.

Ул. КАЗЛОЎСКІ

(«Бел. Газ.»)

БЕЛАРУСКАГА ЖЫЦЬЦЯ

Горадня

БОЛЬШ ДЗЕЙНАСЬЦІ

Нёман ціха коціць свае хвалі далёка, далёка на захад. Мерна і плаўна яго воды ідуць наперад, перамагаючы магутна ўсялякія перашкоды; ні камені, ні пяскі, ці дрэвы, словам, ніштo ня стрымае вечнае працы старога Беларускага Нёмана.

Вось якім ёсьць наш Нёман!

Такімі-ж сільнымі здаровымі зьяўляюцца і традыцыі беларускага адраджэнскага руху ў Горадні, што ўжо нераз адзначалася на балонках нашае газэты.

А тымчасам, пажаль, ня відаць, каб цяперашнія горадзенскія грамадзкія дзеячы жылі жыцьцём Нёмана, каб яны станоўка і бадзёра абапёрліся ў сваёй працы на традыцыю вызваленчага руху, ня відаць шырокага будаўніцтва новага беларускага нацыянальнага жыцьця ў Горадні.

А час да гэтай дзейнасьці найвышэйшы, бо-ж: школы, маючы добрыя будынкі і дастатковы інвэнтар, сумна пустуюць, брак тэатру, свайго хору, балету, не зарганізована ніякае майстэрні, няма так важнае для беларусоў прапаганды, вёска дрэмле, хаця ўжо сонца заглядае ў яе ваконца.

Народ чакае... **Падарожны.**

БЕЛАРУСКІ САМААХОВЕЦ

Цягнік плаўна затрымаўся на станцыі Беласток. Натоўп пасажыраў рухліва высыпаў з вагонаў.

Вечарэла.

Я, едучы з Горадні, пачаў даставаць дакуманты для кантролі, неўзабаве сьцьвердзіў з жахам брак білету і кінуўся шукаць яго на пэроне.

Дарэмна, білет зьнікуў, як камень у воду.

Што рабіць?!

Раптам чую беларускі голас: ці гэта ня Ваш білет?

Я падняў вочы. Перада мною стаяў малады, здаровы, узброены юнак-беларус у вайсковым мундзіры, ён шчыра і ветліва ізноў пабеларуску зьвярнуўся да мяне, аддаючы білет.

І ня столькі я ўцешыўся ад знаходкі білету, сколькі з факту, дзякуючы якому я мог з радасьцю пераканацца, што беларуская моладзь у сваіх новых абавязках ваякі, бязумоўна, дастойна выпаўніць ня толькі прысягу дзеля абароны Бацькаўшчыны, але таксама споўніць штодзённыя патрэбы грамадзянскага жыцьця.

Жыве Беларусь!

Беласток 25 X. 1943 г. Падарожны

Міхалова

Па сканчэньні настаўніцкіх курсаў у Беластоку, настаўнікі Міхалоўскай воласьці пачалі заўзята сваю працу ў галіне школьніцтва. Зараз-жа па прыезьдзе з курсу яны прыняліся за рэгістрацыю дзяцей у веку ад 7 — 13 г. уключна і на працяг 5 дзён запісана ў вадным Міхалове каля 120 дзяцей, а ў вакалічных вёсках, як Патока, Сакі і інш. школы працуюць і навучаньне ўвайшло ў нармальны свой працэс. Міхалоўская школа распачне на днях сваю працу, бо раней распачаць не магла з прычыны рамонту школьнага будынку.

Дзякуючы спагаднасьці Амтскамісара да беларускае школьнае справы, будынак школьны будзе адрамантаваны, і ёсьць надзея, што беларуская народная школа разаўецца так, што яна будзе асяродкам ня толькі навучаньня дзяцей, але-ж і асяродкам патрыятычнага выхаваньня.

Настаўнік

Верцялішкі

Вельмі шмат разоў чыталася ў нашай беларускай прэсе аб выступленьнях вядомага Беларускага Хору, які йснуе пры Беларускім Аб'еднаньні ў Беластоку. Хор даваў канцэрты па гарадох, мястэчках і вёсках Горадзенскага павету, але дзеля няведамых нам прычын наша мястэчка Верцялішкі міналі, ня ўключаючы ў гастрольны парадак свайго аб'езду.

Дня 23.10.43. па ўсіх куткох шырока раскінутай асады Верцялішкі громам пранясласся чутка аб тым, што 26 кастрычніка г. г. Беларускі Хор і Аркестр разам з групай танцораў завітаюць у нашу мясьціну й дадуць канцэрт. Пад вечар чуткі пацьвердзіліся, бо ўжо былі расклеены афішы, якія міла ўстрывожылі душу ўсіх шчырых беларусоў. Усе з нецярплівасьцю чакалі прыезду дарагіх сэрцу гасьцей.

Вечар. Саля Народнага Дому даўно па краі перапоўнена мясцовымі жыхарамі й сялянамі з акалічных вёсак. Тут можна было пабачыць моладзь, дзяцей, а нават і старых, якія шматліка сабраліся, каб пачуць сваю родную музыку, песьні і пабачыць свае танцы ў артыстычным выкананьні.

Хор, як войска, арганізавана выходзіць на сцэну. Група прыгожых дзяўчат і хлапцоў творыць вельмі прыгожае для вока ўражаньне. Здаецца, углядаешся на вянок кветак з родных ніў...

Гучыць громам, як заклік, першая песьня, «Мы — арлы сваіх родных прастораў» і бязвольна ціснуцца на вочы сьлёзы, а думка сама лезе ў галаву, што і сапраўды яны — «Арлы нашых родных прастораў», лётаюць без перапынку з аднаго кутка нашай акругі ў другі й нясуць з сабою шчыры заклік да вытрываласьці ў барацьбе, за лепшую будучыню, за расьцьвет нашае беларускае культуры.

Маланкаю праляцеў час канцэрту. На вачох старэйшых кабет і мужчын я бачыў сьлёзы, вочы моладзі блішчэлі пэўнасьцю і гонарам за сваё роднае. Так, браты! Вось, бачыце, якую сілу мае наша беларуская песьня: Яна распаліла нам душы, Яна дала нам новыя сілы й бадзёрасьць. Яна навучыла нас цаніць і шанаваць сваё роднае.

Са сцэны падаюць словы «Мы выйдзем шчыльнымі радамі». Гэты магутны родны гімн, як быццам мячом, перасякае ўсю цемру, каторая да гэтага часу ляжала над нашай зямлёй. Людзі выходзяць з канцэрту — канцэрт скончыўся. Моладзь застаецца яшчэ на салі, бо Камісар дазволіў гадзінку для агульнага танцу. Тут ужо ўсе ,і артысты і мы, разам танцавалі.

Дзякуючы нашым драгім госьцям за зробленае нам вялікае нацыянальнае сьвята, маем надзею, што і ў далейшым яны нас не забудуць, аб чым вельмі горача просім.

Лявон БЯРОЗА.

Кляшчэлі

У Кляшчэльскім Амтскамісарыяце праца па арганізацыі школ ідзе ўперад. Ужо працуе ад 1. г. м. 5 школ. Агулам каля 300 вучняў будзе мець магчымасьць вучыцца на роднай мове. У панядзелак у Кляшчанскай царкве адбыўся малебен. Вучні з Богам прыступаюць да працы. У працы па арганізацыі школ адзначыліся солтысы вёсак Добраводы й Сухаводьцы. Насельніцтва з радасьцю памагала ў рамонце школы. Трэба таксама сказаць некалькі слоў аб самых Кляшчэлях. Беларусы ня ведаюць яшчэ, ці яны беларусы, ці якія іншыя. Нават у вёсцы Малочкі несьвядомы беларус-солтыс рабіў перашкоды ў адкрыцьці школы. Але, ня гледзячы на гэта, школа й там будзе. Перад намі ёсьць пытаньне: чаму так позна пачынаюцца заняткі ў школах? У Кляшчанскім павеце ўсе школьныя будынкі былі моцна пашкоджаны. Трэба было вялікай працы, каб прывесьці ў прыгожы выгляд школы. Але праца выканана пры дапамозе Кляшчэльскага Амтскамісара ў працягу аднаго месяца. Яшчэ будуць адчынены тры беларускія школы.

Настаўнік.

МАСЕЙ СЯДНЁЎ

Сустрэча

Х. Ільляшэвічу

Мы прывіталіся ў той, поўны шчасьця, вечар...
Я чуў, як цяплынёй
гарэла вашая рука...
Я быў расчулены сяброўскаю сустрэчай —
і некалькі падобны быў
на хлапчука.

Сьпяшаўся гаварыць. І думак было многа,
ды неяк у пару мне словы ня ішлі.
Здавалася тады —
плыла кудысь падлога,
і нібы я стаяў зусім не на зямлі...

І сорамна было мне ў гэты час уздыму
за тое, што тады я не прамовіў Вам:
«за Беларусь —
маю Радзіму, —
за Бацькаўшчыну — я
жыцьцё аддам!»

Беласток, 27 кастрычніка, 1943 года.

Менск

ЗАКАНЧЭНЬНЕ 5-ГА КУРСУ ЮНАЧАК СБМ

10-га кастрычніка сёлета а 2-й гадзіне папаўдні адбылося ўрачыстае заканчэньне лягернага курсу кіраўнічак юначак і складаньне імі свайго юнацкага забавязаньня.

Перад будынкам лягеру да ушыхтаваных юначак прамаўлялі кіраўнік СМБ, банфюрэр Шульц, Старшая правадніца д-р Абрамава, Шэф-праваднік СМБ М. Ганько і др. Усе прамоўцы заклікалі юначак да працы на карысьць Беларусі і Новай Эўропы. «Цяперашні мамэнт — сказаў сп. Ганько — зьяўляецца рашаючым для нашай Бацькаўшчыны, калі мы не прасьпім гэтую важную хвіліну, дык Беларусь будзе жыць. Працуйма, не шкадуючы сваіх сіл, для яе». Сп. Шульц падкрэсьліў, што цяпер Беларускі Народ і моладзь павінны паказаць, ці здольны яны да веры і вернасьці ў цяперашнім палажэньні, у час вялікага выпрабаваньня беларусоў. «Разам з Вамі верна будзе стаяць нямецкая моладзь — сказаў ён — і вы сваёй працай павінны паказаць, што вартыя таго даверу, які дае вам Нямеччына і яе правадыр Адольф Гітлер».

Пасьля прамовы пачалася прысяга. Кожная юначка падыходзіла да шэфа правадніка і, падняўшы руку, казала забавязаньне — «Маю шчырае жаданьне і моцную волю служыць і працаваць і змагацца за шчасьце і да-

Ахвяры бальшавізму

Прадчуваньне

Ад'яжджаючы ў Менск з роднае вёскі, дзе я правёў летнія вакацыі, я знаходзіўся ў нейкім трывожным прадчуваньні. Маёй душой апанаваў глыбокі сум. Мне было чагосьці шкада. Здавалася, што я пакідаю самае роднае, і пры тым пакідаю назаўсёды — пакідаю тое, без чаго я — не чалавек у высокім значэньні гэтага слова. І я ня мог адарвацца, быццам на мяне дзейнічала вялікая сіла магнэтызму. Гледзячы на сваіх аднавяскоўцаў, дзяўчат і хлапцоў, стаяўшых побач, у мяне пакаціліся сьлёзы, за якія мне потым было чамусьці сорамна. Прыгожая дзяўчынка 12-ці гадоў, заўсёды пасьвіўшая гусей, здалёку й украдкам зірнула на мяне сваімі блакітнымі і не па ўзросту задуманымі вачыма. Гэты яе позірк я злавіў і, нечакана для сябе, здрыгнуўся ўсёй істотай. З тэй пары, як гэта ня дзіўна, і да гэтага часу яна дзее на мяне, як сіла, з пад улады якой я не магу і не хачу выйсьці. Думаць аб ёй мне заўсёды было і ёсьць найвышэйшай насалодай. І гэтага нельга назваць нейкім эстэтызмам. Гэта больш дзейнае і жывое, сялянскае, вышэйшае за самую эстэтыку, гэта тое, чаго нельга дастаткова вытлумачыць, а толькі можна адчуваць.

Выехаўшы за вёску, я толькі думаў аб ёй. Цяжкі і глыбокі сум зьмяніўся на лёгкі і прыемны. Ён мяне хваляваў і ўзвышаў над усім. Трывожнае прадчуваньне паступова зьнікала. Я шчасьліва цешыўся сузіраньнем таго, што паказалася майму зроку. Я забыўся пра тое, што сказала мне на разьвітаньні мая старэнькая і вельмі слабая бабулька:

— Ня едзь, унучак! Хопіць з цябе навукі. Застанься з намі! Нешта нядобрае я чую.

Гэта былі яе апошнія словы, сказаўшы якія, яна праранілa сьлёзы і прытуліла мяне да сябе. Я забыўся пра тое, што мая маці і сям'я вельмі чульліва, як ніколі раней, разьвіталіся са мной. Пра ўсё гэта я забыўся і лічыў сябе найшчасьлівейшым чалавекам на зямлі. Я безклапотна засьпяваў, трасучыся на вясковых калёсах:

«Зорка Вэнэра ўзышла над зямлёю,
сьветлыя згадкі з сабой прынясла...
Помніш, калі я спаткаўся з табою,
зорка Вэнэра ўзышла».

Станцыя. Я ў цягніку, які ўсё больш і больш набіраў хуткасьці. Але ён вёз не мяне, ён вёз, здавалася-б, толькі маё цела. Дух мой лунаў там, адкуль я выехаў. У сваёй памяці я перабіраў сотні вобразаў і знаходзіў у гэтым прыемнасьць. Але, што-б я ні прыпамінаў, вокамгненна, з хуткасьцю, якой нельга ўявіць, зьяўлялася яна і засланяла сабою ўсё астаньняе. Яе зьяўленьне ў маёй памяці падобна было зьяўленьню электрычнае іскры ў цемры.

Тымчасам цягнік падыходзіў да Менску. Новы сьвет вобразаў рыхтаваўся завалодаць мною. Нешта нядобнае на страх адчуў я ў сабе, убачыўшы з вакна вагону дзесяціпавярховы «дом ураду», які грозна і імпазантна ўзвышаўся над горадам... Менск прыняў мяне цяпер ня так, як раней: ён здаваўся мне чужым, незразумелым, хаваючым у сабе нешта злоснае, хоць вонкава нічога істотнага за два месяцы ў ім не адбылося. Ён, думалася мне, знаў аб тым, што рабілася ў маёй душы і якбыццам знарок дражніў мяне сваім лязгам і шумам, сьмяяўся з маіх пачуцьцяў, стараўся вытруціць ува мне ўсё жывое, зрабіць мяне такім-жа каменным, як і ён. Але ў адказ гэтаму ў маім сэрцы адазвалася яна і гаварыла:

«Не паддавайся гэтай віхуры, яна цябе закруціць, праглыне, і будзеш Ты пакутаваць усё жыцьцё, цяжкі сум выесьць Тваё сэрца, зробіць Цябе руінай. Вярніся-ж у сваю родную стыхію — яна Цябе супакоіць, і Ты знойдзеш глыбокі сэнс жыцьця. Вярніся-ж!»

Я хацеў паслухацца гэтага голасу, але чамусьці ня мог. Студэнцкае жыцьцё хутка змусіла мяне аддацца яму. Але навукі ня ішлі мне ў голаў. Я цэлымі днямі сядзеў у бібліятэках гораду і глядзеў, як працавалі другія. Мне было прыемна ўглядзецца ў твар якой-небудзь дзяўчыны і не адрывацца ад яго да тых пор, пакуль яна не адчуе на сабе майго позірку. За гэта мяне некаторыя называлі Мэфістофэлем. Часьцей-жа за ўсё я бязмэтна бадзяўся па вуліцах і таксама ўглядаўся ў твары прахожых. У маёй душы сьпелі вершы, якіх-бы ніхто і ніколі ў той час не надрукаваў. Больш таго, прачытаць іх каму-небудзь было-б вар'яцтвам. Мой дух ня мірыўся з афіцыяльшчынай.

Часамі-ж мной авалодвала шалёная радасьць, і я гатовы быў кожнаму кінуцца на шыю. Мне было прыемна хадзіць па зямлі, я, прачнуўшыся, адчуваў, што надрос. Аднойчы, будучы ў такім настроі, я прачытаў паэту-камсамольцу Аркадзю Куляшову дваццаць сваіх вершаў, напісаных мною на вёсцы. Уважліва зірнуўшы ў твар, Куляшоў даў мне рацэпт: «Табе, братка, трэба лячыцца! Ты захварэў на небясьпечную хваробу. Выхад — паступай у камсамол».

Я шчыра падзякаваў Куляшову і, як апечаны, пайшоў ад яго. На душы ў мяне было прыкра. Я лаяў сябе за тое, што разсьлюнявіўся перад ім. Потым, праз некалькі дзён, я прачытаў гэтыя вершы Платону Галавачу, якога я лічыў больш сумленным і адданым сваёй справе чалавекам. У яго я знайшоў падтрыманьне свайму паэтычнаму таленту, які ад гэтага бязумоўна, ня выйграў. У маіх вершах Платону Галавачу спадабалася «узвышанае, журботнае». У яго было такое перакананьне, што мастацкі твор бяз гэтага — як бяз душы. Лёгкая, пехварэвітая журба — гэта квінтэсэнцыя мастацкага твору. Яна яго запальвае і ўзьдзейнічае на чытача...

Праходзіць паўтара месяцы. У Інстытуце ідзе «чыстка» студэнтаў. Ад свайго сябры-студэнта Гваздова, засуджанага і высланага ў Нарымскі край, я атрымаў ліст, у якім ён, між іншым, пісаў, каб я яму прыслаў гальштук. Гэта мяне вельмі зьдзівіла. Навошта яму патрэбен гальштук — яму, адбываючаму штодзённую катаргу?» — падумаў я. А потым я здагадаўся, што гэтыя словы трэба разумець у пераносным сэнсе. Гальштук ён прасіў для таго, што нічога больш не застаецца, як павесіцца. Ад такой думкі я жахнуўся. Я падумаў — і мяне чакае такі лёс. Хоць думаць так ня было, здаецца, падставы. Я адганяў ад сябе такія думкі. Але, як і заўсёды, у такім выпадку, уладна зьяўлялася Яна і ўсьведамляла мяне: «Пакінь усё! Дзе Тваё вочы і прадчуваньне? Няўжо Ты ня бачыш пагрозы? Прыдзі да нас — мы Цябе захаваем і зьберажэм. Мы ня хочам, каб кропля нашых палёў высахла ад няшчаднa пякучага сонца і выпетрылася ў чужых прасторах. Бяжы да нас!»

Праходзіць яшчэ некалькі трывожных дзён. Ідуць арышты. Арыштоўваюць «ворагаў народу». У газэтах друкуюцца судовыя працэсы. Няўжо гэта праўда? — у недаўменьні пытаюцца людзі самі сябе. А дзяржаўная машына працуе бесперабойна дзень і ноч.

У мяне знайшлося волі ўзяцца за чытаньне. Чытаю Ромэн-Ролянa «Жан Крыштоф». Але з старонак гэтае кнігі, наперакор таму, аб чым там пісалася, паўставалі, як жывыя, вобразы арыштованых ужо студэнтаў. Усё-ж такі я неяк чытаў... Мясцамі кніга мне страшэнна падабалася, і гэта я запісаў у сшытак. Увечары я пайшоў у тэатр глядзець опэру «Еўгені Онегін». У часе антрактаў я расказваў аднэй студэнтцы аб нячуваных жудасьцях, якія перажывае Інстытут. Пасьля опэры, выходзячы з тэатру, яна на разьвітаньне моцна паціснула мне руку і я адчуў яе спагаду і прыязьнь. І гэты ўсьціск цёплае рукі надоўга застаўся ў маёй памяці і падтрымоўваў мяне маральна ў цяжкія хвіліны. Я заўсёды быў перакананы, што там, на Беларусі, засталіся нашы сябры, якія далей служаць нашай Бацькаўшчыне...

У дванаццаць гадзін я вярнуўся да хаты і моцна заснуў. З нейкай цудоўнай яснасьцю мне прысьніўся сказ з «Жан Крыштофа»:

«Спаткаліся, як два блукаючыя сьвяцілы, у бясконцым прасторы і разышліся, можа быць, назаўсёды».

Літаральна ў гэты-ж час мяне разбудзілі агэнты НКВД, арыштавалі і павязьлі ў турму.

Бывай, мая радасьць, маё жыцьцё! Бывай, мая дзяўчынка!

МАСЕЙ СЯДНЁЎ.

брабыт беларускага народу і Бацькаўшчыны і хачу быць заўсёды паслухмянай сваім кіраўнікам». — «Прыймаю цябе ў Саюз Беларускай Моладзі», — паціскаючы руку, абвяшчаў шэф-праваднік. — «Служу Бацькаўшчыне!» — адказвала юначка перад зваротам у шыхт.

Пасьля афіцыяльнай часткі адбыўся канцэрт, падчас якога выступалі ансамбль пад кіраўніцтвам сп. Ягорава і артысты Вастокаў і Лыскавец пад акампаньямант кампазытара Шчаглова.

Агульным сьпевам «Маршу арлянятаў» закончылася юнацкая ўрачыстасьць.

Хутка выйдзе ў сьвет часапіс для кіраўнікоў СБМ «Жыве Беларусь!» і часапіс для беларускае паліцыі — «Беларус на варце». Абодва часапісы ўжо ў друку.

ШОСТЫ КУРС ЮНАЧАК

Ад 17-га кастрычніка пачаўся ў Менску шосты курс кіраўнічак-юначак СБМ. На гэты курс зьехаліся дзяўчаты з усяго Гэнэральнага Камісарыяту Беларусі.

Беспасярэдняй кіраўнічкай курсу — энэргічная Глыбоцкая акруговая Кіраўнічка Жаночага аддзелу СБМ Алёна Аляхновіч.

Курсанткі выяўляюць шмат жыцьця, радасьці й гумару і даюць надзеі, што па сканчэньні курсу будуць вартаснымі кіраўнічкамі.

Паміж іх ёсьць і навагрэдзкія сэмінарысткі, якія прабуюць паэтычных здольнасьцяў у сваім навагрэдзкім школьным часапісе «Покліч»

НАША ПОШТА

Міх. ПІРОЖНІКАВУ. Вашы вершы «Сны», «Разлука» і «Элеонора» да друку ня пойдуць — лічым іх слабымі ў мастацкіх адносінах, не гаворачы ўжо аб тэме, якую Вы ў іх распрацоўваеце. Тэма гэтых вершаў адна й тая-ж, яна глыбока Вамі прачута, яна, відаць, Вас вельмі хвалюе, але мастацкае яе ўвасабленьне не перадае чытачу і сотай часткі таго, што Вы адчувалі ў мамэнт творчага акту, ці, можа быць, адчуваеце й зараз. Чаму? Таму, што Вы не знайшлі сваіх уласных мастацкіх сродкаў, не знайшлі якраз таго, без чаго няма творчай індывідуальнасьці, уласнага «я», няма, як кажуць, сваёй паэтычнай натуры. Вы пайшлі па лініі найменшага супраціву. Вы задаволіліся толькі тым, што было выпрацавана да Вас. Таму вобразная сыстэма Вашых вершаў — старая, трафарэтная, банальная, а значыцца — ня яркая. Да таго-ж, ёсьць і зусім няўдалыя, антымастацкія выразы, як напрыклад: «сьпіць душа заўзята», «цэлыя гурбы пакутаў», «няволя вісіць» і г. д. А верш «Элеонора» напамінае сабой вядомы верш рускага маладога паэты Я. Сьмелякова «Любка Фэгэльштэйн».

Можа ўсё вышэй сказанае залішне строга, але гэтага патрабуе сама справа, калі Вы ёй думаеце сябе прысьвяціць. Працуйце над сабой. Прысылайце нам новыя свае вершы.

Herausgeber und Druck: Sturmverlag G.m.b.H Zweigniederlassung Bialystok, Langgasse 16. Tel. 1020–1021.

У дапамогу настаўніку

Карта Беларусі

Калі мы хочам знайсьці і азначыць Беларусь на агульнай карце Эўропы, дык мусім ведаць, што Беларускі Народ шчыльнаю масаю займае вялікі прастор зямлі ў самай гэомэтрычнай сярэдзіне Эўропы, на вялікай Эўрапэйскай раўніне, паміж Балтыцкім і Чорным марамі, там, дзе цякуць верхнія Дняпро, Нёман, Дзьвіна, ды іх важнейшыя прытокі.

На захад ад Беларусі жывуць народы: латыскі, літоўскі і польскі; на поўдзень жывуць украінцы, а на ўсход ды поўнач ад Беларусі — расейцы або велікарусы.

Кінем цяпер вокам на карту Беларусі і пастараемся заўважыць хоць некалькі важнейшых яе ліняў. Гэта дасьць нам нейкае паняцьце аб Беларусі, як аб суцэльнасьці, і дазволіць перайсьці да падрабязнага разгляду яе частак, ды паасобных зьявішчаў яе прыроды і жыцьця.

Пасярэдзіне Беларусі мы можам лёгка разгледзець фігуру Дняпра, які разам з сваімі прытокамі выглядае на нейкае скрыўленае дрэва. Недалёка ад гэомэтрычнага цэнтру Беларусі, каля гораду Воршы, Дняпро заламліваецца пад простым кутом (як кажуць, робіць калена); дагэтуль ён цёк на захад, цяпер-жа пачынае цячы на поўдзень.

Пачатак Дняпра мы знойдзем аж на самай усходняй мяжы Беларусі: далей на ўсход — ужо Маскоўшчына. Адгэтуль цячэ ён праз стары Смаленск і далей на захад аж да самай Воршы.

Спусьцімся па Дняпры ўніз ад Воршы, пабачымо тады прыгожы Магілёў, які раскінуўся на высокіх берагох Дняпра, вусьце Бярэзіны, Сожа, Прыпяці — вялікіх прытокаў Дняпровых. Зьліўшыся з Прыпяцьцю, Дняпро цячэ ў прасторы Украіны, і яго левы прыток, Дзясна, хоць і пачынаецца ў Беларусі і цячэ ў значнай частцы па ўсходняй яе мяжы, але ўпадае ў Дняпро ўжо на Украіне. Заўважым тыя большыя гарады, што над прытокамі Дняпра, ці па суседству з імі знаходзяцца: Гомель на Сожы, Менск на захад ад Бярэзіны, Пінск ля Прыпяці, ды Бранск над Дзясною.

Дняпро разам з сваімі вялікімі прытокамі абыймае палавіну Беларусі — паўднёва-усходнюю. На захад ад яго вадазборніка ляжаць вытакі вялікіх рэкаў, што цякуць у Балтыцкае мора.

На поўдзень ад Менску пачынаецца прыгожы сьветлы Нёман. Выкручваючыся, як вуж, між лясоў і гор захадняй Беларусі, плыве ён, наагул кажучы, на захад аж да самае Горадні; абняўшы яе з двух бакоў, павяртаецца ён на поўнач і адыходзіць ад нас у Літоўскую зямлю, каб праз яе трапіць у мора. Пад Коўняю спатыкаецца з прыгожаю Вяльлёю. А тая, пачаўшыся на поўнач ад Менску, гэтак сама, як і Нёман, выкручваецца між лясістых узгоркаў, прыхарошвае сабою Вільню і яе цудоўныя ваколіцы, ды таксама кіруецца ў Літоўскую зямлю, каб сустрэцца там з Нёмнам.

Менск, як мы бачым, ляжыць у сэрцы Беларусі. З яго ваколіцаў па вялікім шляхам-рэкам разносяцца воды ўва ўсе бакі Беларусі, у ім крыжуюцца і гаспадарчыя і культурныя шляхі Беларусі; затое ён і стаўся сталіцаю Беларусі.

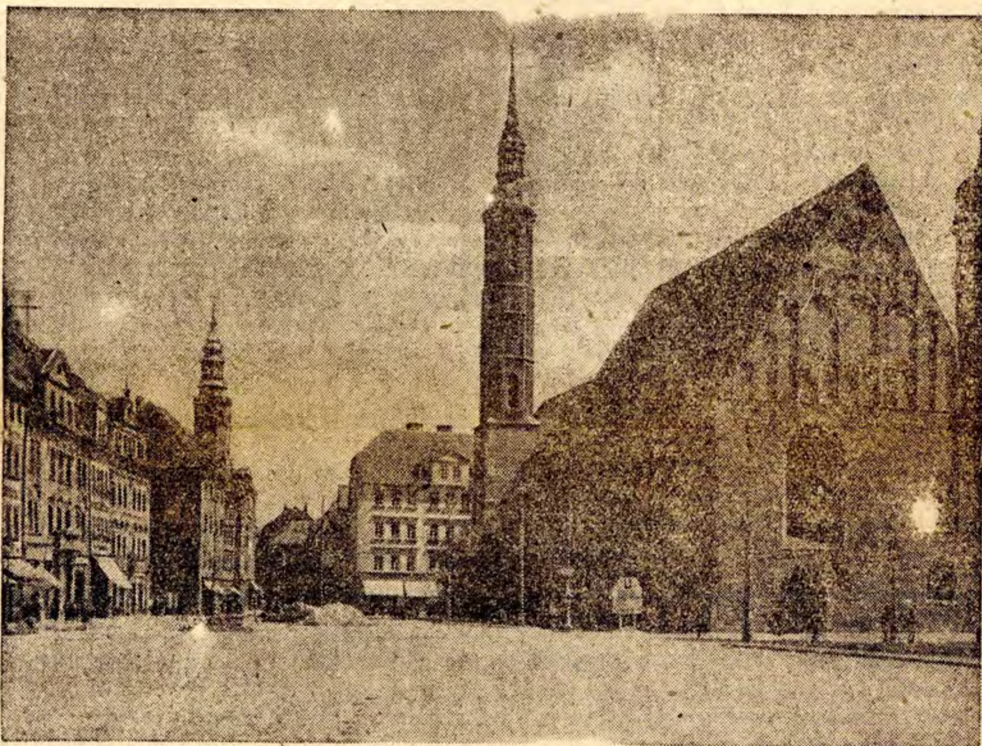
Паўночную Беларусь праразае Дзьвіна. Пачынаецца Дзьвіна на паўночнай мяжы Беларусі, і цячэ ўперад пад Віцебск (вялікае і старое места, ляжыць кілёмэтраў 80 на поўнач ад Воршы), а адтуль, заламаўшыся блізка што пад простым кутом, — пачынае плысьці на паўночны захад. Праплыўшы міма Полацку, гэтае калыскі старое беларускае дзяржаўнасьці, ды міма грознае крэпасьці Дзьвінску, яна ўваходзіць у зямлю Латышоў, а праз яе даходзіць да мора, да Рыжскае затокі.

На самым паўночным усходзе мяжа Беларусі даходзіць да верхняе Волгі пад Ржэваю, а якраз на процілежным баку Беларускай Зямлі, на паўдзёным яе захадзе да беларускіх межаў прытыкаецца шырокі, балоцісты Буг. З нетры Белавежскіх лясоў выпаўзае да яго на спатканьне Нарва з сваім прыгожым прытокам Бабром. Ужо на захад Беларусі, у польскай зямлі, зьліваюцца яны разам.

Над Бугам стаіць Берасьце, моцная да нядаўных часоў крэпасьць, а ля Нарві — вялікае места Беласток, найбольшае фабрычнае места Беларусі.

Заўважыўшы згруба рысы пералічаных галоўных рэкаў Беларусі, ды важнейшых гарадоў, бяз клопату патрапім мы абвесьці хаця-б прыблізна, прастор Беларусі на карце Эўропы. Перад нашымі вачыма вырысуецца нейкая масыўная фігура, крыху прыпамінаючая трапэцыю, ці можа сякеру. Зьмерыўшы яе ўздоўж, мы даведаемся, што Беларусь цягнецца з усходу на захад каля 700 кілёмэтраў: зьмерыўшы ўпоперак — атрымаем каля 550 кілёмэтраў. А ўсяго прастору Беларусь займае каля 300 000 квадратных кілёмэтраў.

З ЦЫКЛЮ «ПРЫГОЖАЯ НЯМЕЧЧЫНА»

Горны рынак у Гёрліц

АБВЕСТКА

Да ведама беларускіх жыхароў г. Белстоку!

10 лістапада адчыняецца ў Беластоку Беларуская Народная Школа. У нядзелю адбудзецца малебен у Беластоцкай царкве. Усіх бацькоў просім прыйсьці разам з дзяцьмі ў царкву 14. XI. 1943 г. у 9 гадз.

КІРАЎНІЦТВА ШКОЛЫ

КАНЦЭРТ Міхася Забэйды-Суміцкага ў Рызе

Прыезд сёлета ў Латвію на гастролі найвялікшага сучаснага беларускага сьпевака, вядомага і ў агульна-эўрапэйскім маштабе тэнара Міхала Забэйды-Суміцкага, стаўся для латвійскіх беларусоў сапраўдным музыкальным і нацыянальна-культурным сьвятам.

Былі наладжаны канцэрты ў Краслаўцы, Індры, Люцынцы, Зілупэ і Пасіпе, даўшы магчымасьць упяршыню паслухаць выдатнага беларускага мастака некалькім тысячам беларускага вясковага і гарадзкога грамадзтва, а таксама прадстаўнікам нямецкае і латыскае адміністрацыі, ды шматлікім прадстаўнікам інтэлігэнцыі розных нацыянальнасьцяў Латгаліі.

Аб тым, з якім вялікім маральным і матар'яльным посьпехам прайшлі сем першых канцэртаў М. Забэйды-Суміцкага ў Латвіі, ужо своечасова падавалася ў беларускай прэсе, ды паўторваць ня будзем, адзначуем толькі тое, што і сам мастак быў дужа задаволены гэтым падарожжам, бо ўсюды яго спатыкалі і прыймалі, як найдаражэйшага госьця.

Канцэрты на Дзьвіншчыне і Люцыншчыне разьнесьлі аб М. Забэйдзе-Суміцкім добры розгалас па ўсей Латвіі і падрыхтавалі грунт для арганізацыі ягонага канцэрту ў сталічным цэнтры ўсяго Остлянду, у Рызе, ды ў буйнейшым гандлёвым і вайсковым парту Латвіі, у Лібаве.

Канцэрт у Рызе адбыўся 28-га верасьня ў вялікай салі Латвійскага Унівэрсытэту. Усе 1 300 мейсц былі занятыя шматлічнай публікай, сярод якой былі прадстаўнікі нямецкае вайсковае ўлады Райхскамісарыяту Остлянду, Гэнэралкамісарыяту Латвіі і Гэбітскамісарыяту Рыскае акругі, а таксама прадстаўнікі Латвійскае Народнае Самапомачы і латыскага, беларускага і расейскага грамадзтва, мастацтва ўсіх відаў ды прэсы ўсіх нацыянальнасьцяў.

Праграма складалася з двух аддзелаў. У першым аддзеле былі песьні і арыі розных народаў, а ў другім — выключна беларускія народныя песьні. Спачатку мастак прасьпяваў паітальянску дзьве песьні: «Калыханка» — Каччыні і «Перамога» — Карыссімі, якія былі адразу-ж добра спатканы публікай. Затым ён прасьпяваў у нямецкай мове тры нямецкія песьні: «На чужыне» — Шумана, «Калыханка» — Моцарта і «Я люблю цябе» — Бэтховэна. Тутка мастаку ўжо прышлося песьні гэтыя паўторываць, бо публіцы яны былі знаёмыя, а выкананьне іх усім спадабалася. Пасьля мастак зрабіў неспадзяваны для публікі і дужа прыгожы сюрпрыз, прасьпяваўшы зьверх праграмы дзьве латыскія песьні ў латыскай мове: «Ля твайго высокага вакна» — Якуба Вітоля і «Скажы тую гадзіну» — Дарзіна, абедзьве на словы латыскага паэта Порука. Гром аплёдысмэнтаў змусіў мастака гэтыя песьні паўтарыць, што мастак ня толькі даў прыгожае музыкальнае выкананьне гэтых любімых латыскіх песьняў, але і прасьпяваў іх у зусім правідловай латыскай мове. Затым мастак прасьпяваў тры арыі ў беларускай мове — арыю з опэры Туранкова «Кветка шчасьця», у расейскай мове — арыю Ленскага з опэры Чайкоўскага «Эўгені Онегін» і ў украінскай мове — вячэрняя песьня» — Стэцэнка. Усе тры зноў давялося бісаваць, бо публіка не адпушчала М. Забэйду-Суміцкага з эстрады, узнагароджваючы яго воплескамі і кветкамі. Арыя «Дзе ты, кветка?» — узрушыла беларускую грамаду да сьлёз.

У другім аддзяленьні М. Забэйда-Суміцкі прасьпяваў беларускія народныя песьні: «Ляціць сарока» — Грэчанінава, «Маладу дубочак» — Казуро, «Калыханка» і «Як памерла матулька» — Туранкова, «Кукавала зязюля», «Ці ня дудка мая» і «Цераз сад-вінаград» — Галкоўскага. Песьні гэтыя выклікалі вялікую цікавасьць і задаваленьне ня толькі ў прысутных на салі беларусоў, але і ўва ўсёй іншай публіцы, бо і падбор мэлёдый і беззаганна-мастацкае выкананьне й шчырае глыбокае перажываньне зьместу кожнае песьні самім мастаком моцна дзейнічала на слухачоў. Зноў і зноў грымелі воплескі, зноў і зноў вымагалі паўторваньня песьняў.

Сухая, стрыманая, музыкальна дужа высока адукаваная і выхаваная рыская публіка, вельмі многа бачыўшая і пераслухаўшая шмат розных першаклясных эўрапэйскіх сьпевакоў упяршыню пачула беларускую народную песьню ў гэткім маляўніча-мастацкім выкананьні й у пяршыню пераканалася, якое сапраўднае музыкальнае багацьце мае наш народ. Па сканчэньні праграмы ад імя Беларускага Аб'еднаньня мастаку быў паднесены вялікі апошні разьвітальны букет з белых і чырвоных ружаў, а публіка зрабіла яму сапраўды гарачыя авацыі й змусіла некалькі разоў зноў выходзіць і сьпяваць зьверх праграмы. На дружныя дамаганьні і партэру й балькону, якія не жадалі разыходзіцца й увесь час аплёдыравалі, мастак змушаны быў прасьпяваць «Лявоніху», а затым і некалькі прыгожых расейскіх рамансаў, як «Сярод гучнага балу» — Чайкоўскага ды іншыя.

Агульная апэна, якую дала Рыга нашаму мастаку, зьяўляецца дужа высокай. Вельмі строгі і «бязьлітасны» латыскі музыкальны крытык з газэты «Тэвія» («Бацькаўшчына») спадар А. Ерумс, перад якім дрыжаць усе латыскія сьпевакі, ужо праз дзень па канцэрце, у № 229 гэтае газэты, ад 30-га верасьня, напісаў: «Канцэрт беларускага тэнара. Міхал Забэйда-Суміцкі, якога слухалі мы ў аўторак у салі Унівэрсытэту, зьяўляецца лірычным тэнарам. Забэйда-Суміцкі ня мае недахопаў у рэзервах як у сэнсе сілы, гэтак і ў дыапазоне. Голас прыгожа адшліфаваны й зрабіўся паслухмяным інструмантам — да таго-ж у руках добрага музыканта. У мастака ёсьць густ, ёсьць і пачуцьцё стылю: Качыньні, Шуман, Моцарт, Чайкоўскі — кожны ў сваім сьвеце, да кожнага выпрацаваны таксама й адпаведны стылістычны падыход. У мастацтве Забэйды-Суміцкага няма вонкава-паказнога; перажываньні канцэнтраваныя, падпарадкаваныя музыкальным патрабаваньням; ніводнага лішняга рытмічнага націску, ніякага сваявольля ў рытме. Адзначым тутака песьню Шумана «На чужыне» і Стэцэнко «Вячэрнюю песьню» — выкананьне якіх найлепш атэстуе выдатнага музыку».

Дужа добра адазваўся аб канцэрце і прадстаўнік расейскай газэты «Двинский Вестник», які ў № 56 ад 2 кастрычніка адзначыў паміж іншым, што «прыемны голас сьпевака (лірычны тэнар) і ягоная дасканальная школа далі слухачом вялікае эстэтычнае задаваленьне».

Але самым найлепшым доказам вялікага посьпеху нашага мастака ў Рызе былі тыя гарачыя аплёдысмэнты, якімі яго вітала рыская публіка ўсіх нацыянальнасьцяў, і тыя шматлічныя пажаданьні паслухаць найхутчэй ягоны новы канцэрт у Рызе, з якімі зьвярталіся пасьля канцэрту да яго арганізатараў.

К. ЕЗАВІТАЎ